

Кравченко І. М. – кандидат юридичних наук, доцент кафедри державно-правових наук загальноуніверситетських кафедр Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка, м. Северодонецьк
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3082-4970>

Проблеми нормативного визначення поняття «приватне життя» з огляду на допустимість меж обмеження прав працівників під час здійснення роботодавцем заходів контролю

На підставі аналізу норм національного та європейського законодавства, практики Європейського суду з прав людини та національної судової практики надано правову характеристику понять «приватне життя» й «особисте життя» з огляду на допустимі межі обмеження прав і свобод працівників під час здійснення роботодавцем контролю із застосуванням технічних засобів та способів за виконанням ними трудових функцій. Вивчено питання можливості нормативного закріплення поняття «приватне життя» та визначення імовірних меж обмеження прав і свобод працівників. **Метою** статті є встановлення можливості застосування в Україні до трудових правовідносин практики Європейського суду з прав людини щодо нормативного закріплення права працівників на приватне життя. **Наукова новизна** публікації полягає в тому, що питання правомірності втручання в приватне життя працівників під час здійснення контролю роботодавця за працівником з використанням технічних засобів комплексно досліджено з огляду на їх види, вимоги законодавства, зокрема практику Європейського суду з прав людини. Предметом дослідження статті є обґрунтування можливості нормативного закріплення в законодавстві України поняття «приватне життя» й імовірних меж обмеження прав працівників від втручання хазяйської (дисциплінарної) влади роботодавця у сферу їх приватної автономії. **Висновки.** Ефективний захист права працівників на приватне життя, приватності особистої зони під час виконання ними трудових функцій неможливе без його нормативного регулювання з використанням практики Європейського суду з прав людини.

Ключові слова: найманий працівник; роботодавець; приватне життя; особисте життя; робоче місце працівника; персональні дані; захист персональних даних; дотримання та захист прав і свобод людини і громадянина; правомірне обмеження прав і свобод громадян.

Вступ

Стрімкий розвиток сучасних технологій, особливо цифрових, з огляду на забезпечення державної та суспільної безпеки, стає невіддільною частиною нашого сучасного життя, надає технічну можливість зняття інформації з транспортних телекомунікаційних й електронних інформаційних мереж, публічних і прихованих відеоспостережень і прослуховувань, контролю за електронним листуванням і спілкуванням осіб у соціальних мережах. Нині не є утопічною, а, швидше, є звичною суть роману-антиутопії Джорджа Орвелла «1984», опублікованого ще 1949 року, щодо можливості тотального стеження та/або контролю над населенням країни (Orwell, 2004).

В умовах сьогодення контроль за допомогою спеціальних засобів здійснюють на закритих об'єктах, у сховищах і навколо них, у житлових кварталах, розважальних і спортивних об'єктах, офісних і торговельних приміщеннях, на підприємствах, організаціях й установах тощо. Завдяки застосуванню цих засобів є можливість розв'язати безліч суспільних і життєвих проблем, фіксувати (документувати) події та/або діяння осіб, контролювати ситуацію та/або запобігати подіям, що призводять до негативних наслідків.

Питання розширення сфери застосування таких спеціальних засобів особливо гостро постало з огляду на антитерористичні й протиепідемічні заходи ("Postanova Kabinetu Ministriv", 2020), які не можна уявити без контролю за всім населенням держави та/або його окремих верств, практично в усіх галузях суспільного, а інколи й приватного життя. До того ж, забезпечення принципів відкритості й прозорості в діяльності органів державної влади як передумови утвердження демократії участі (Nesterovych, 2016; Butkova, 2020) сприятиме розширенню межі відкритості публічного простору, зокрема того, який безпосередньо не пов'язаний з державним сектором.

Технологічний прогрес, розвиток цифрових технологій, поява нових форм і розвиток трудових відносин, а також життєво небезпечні явища та загрози для суспільства неминуче призводять до появи й нових викликів для прав людини, зокрема трудових, адже правове регулювання здебільшого стосується наявних відносин і не розраховане на появу нових форм у швидкозмінних сучасних соціальних процесах. Таким чином постає логічне й принципове питання щодо межі застосування спеціальних засобів контролю в сучасних умовах існування, тобто межі між загальною громадською безпекою як «суспільним благом» та приватним життям як «особистим благом» конкретної людини.

Отже, актуальною проблемою правового регулювання є можливість закріплення в перспективному трудовому законодавстві таких норм, які б, з одного боку, дозволяли роботодавцю контролювати виконання найманими ним працівниками своїх трудових обов'язків, зокрема з використанням технічних засобів стеження, а з іншого – забезпечили реалізацію передбачених Конституцією України трудових прав і гарантій працівників, серед яких і право на особисту зону в момент виконання ними трудових обов'язків, не вдаючись до дій, що принижують їхню честь і гідність. Україн важливим є використання досягнень високих технологій щодо контролю за найманими працівниками, які не мали б дискримінаційного характеру, що на сьогодні має різні форми та вияви (Nesterovych, 2020). Водночас без нормативного визначення самого поняття «приватне життя» закріпити правові обмеження щодо втручання в приватне (особисте) життя працівників є неможливим.

Аспекти зазначеної проблеми досліджували учені-фахівці різних галузей права. Так, питання суті, становлення та змісту поняття «приватне життя» й «особисте життя» вивчали О. О. Андрієвська, О. Л. Барабаш, А. Б. Венгер, Л. В. Ємчук, А. О. Іщенко, І. П. Касперський, А. В. Ковбан, Л. О. Красавчиков, А. І. Марущак, І. В. Михайленко, С. Т. Мішуровська, О. З. Панкевич, І. Л. Петрухін, Т. А. Плутагар, О. О. Посикалюк, К. Р. Резворович, В. О. Серьогін тощо; правовий захист інформації про особу – Д. С. Азаров, В. М. Брижко, А. В. Кардаш, В. Г. Пилипчук, О. М. Рим, М. І. Саєнко, Т. Л. Сироїд тощо; засади прозорості та відкритості публічного простору й заборона дискримінації у сфері питання порушення роботодавцями права на повагу до приватного життя працівників – І. М. Ваганова, О. М. та О. В. Дроздови (Rezvorovsch, 2020; Andrievska, 2012; Kaminskaia, 2014; Nesterovych, 2016, 2020; Fedorenko, & Nesterovych, 2019; Vaganova, 2016; Serohin, 2010; Pluhatar, 2014); Д. Мельник, О. Попазова, Р. Тополевський; щодо гарантування безпеки персональних даних працівника – М. В. Бем, І. М. Городиський, І. Я. Кисельов, М. В. Різак, О. М. Родіоненко, Г. Саттон та інші. Водночас слід визнати, що бракує комплексних досліджень щодо проблем із забезпечення права працівників на приватне життя й особисту зону в момент виконання ними трудових обов'язків саме науковців-фахівців з трудового права.

Мета і завдання дослідження

Враховуючи той факт, що існує об'єктивна потреба в регламентації трудових правовідносин щодо контрольних повноважень роботодавця за виконанням найманими працівниками трудових

обов'язків за допомогою технічних засобів і технологій у процесі забезпечення реалізації їхніх трудових прав і гарантій, зокрема права на особисту зону в момент виконання ними таких обов'язків, метою цієї статті є комплексний науковий аналіз теоретичних і практичних проблем, формулювання науково-обґрунтованих висновків і пропозицій щодо вдосконалення чинного й перспективного законодавства щодо визначення змісту поняття «приватне життя» в зазначеній сфері права.

Виклад основного матеріалу

Стрімке поширення цифрових технологій спонукає до четвертої промислової революції, яка змінить економіку, промисловість, якісні й кількісні чинники ринків послуг і найманої праці, та, як наслідок, є потужним викликом для розвитку трудових відносин. Роботодавці, і це природно, користуючись падінням попиту на ринку праці, зацікавлені в оптимізації своєї роботи, використанні праці найбільш підготовлених і відповідальних працівників, а відтак, і в підвищенні вимог до виконання працівниками своїх функціональних обов'язків: ефективному використанні й збереженні майна та ресурсів; раціональному й максимально корисному використанні ними робочого часу; забезпеченні комерційної таємниці; дотриманні виробничих процесів і трудової дисципліни тощо.

За цих умов адміністрація намагається всеосяжніше контролювати найманий персонал у межах його робочого часу, як за «стаціонарними» робочими місцями, так і за робочими місцями, організованими за дистанційним принципом. Вважаючи, що приватного життя працівників на цей час не існує, роботодавці, з огляду на розвиток цифрових технологій і на свої можливості, намагаються активніше застосовувати: відеоспостереження, зокрема приховане; записи їхніх телефонних розмов корпоративних телефонів; контроль за їхнім електронним листуванням і спілкуванням у соціальних мережах; інший збір особистих даних. Окрім того, зважаючи на розвиток цифрових технологій, зростання кількості та масштабів небезпечних соціальних ризиків, включно від промислового шпигунства, в умовах розширення сфер застосування нових видів (форм) найманої праці та можливістю (необхідністю) виконання трудових функцій поза «стаціонарних» робочих місць працівників, такий контроль стає актуальнішим.

Безперечно, новітні технології дають змогу роботодавцю полегшити здійснення контролю за працівником, його приватним життям, але ускладнюють працівникові можливість виявити цей контроль, захистити своє право. Враховуючи об'єктивну нерівність між сторонами трудових відносин, означена проблема буде тільки

поглиблюватися. Тож пріоритетним напрямом розвитку сучасного трудового законодавства України є оновлення національної правової системи, створення ефективного механізму гарантування та забезпечення прав працівників під час реалізації роботодавцем своїх контрольних функцій щодо визначення підстав, умов, мети й межі застосування засобів такого контролю, а, відтак, й обсягу, особливостей і підстав наявних обмежень гарантованих законодавством прав і свобод найманих працівників.

Так, М. В. Савчин визначає обмеження прав і свобод людини як втручання влади у сферу приватної автономії індивіда виключно на підставі закону, яким запроваджено певні заходи, спрямовані на забезпечення балансу приватних і публічних інтересів з метою захисту національної безпеки, громадського порядку, життя та здоров'я інших людей, авторитету правосуддя тощо (Savchyn, 2018, p. 291).

Підтвердженням зазначеного є сучасне правове підґрунтя «приватності», наприклад, положення ст. 12 Загальної декларації прав людини 1948 р. ("Zahalna Deklaratsiia", 1948), що здебільшого захищає територіальну та комунікаційну приватність; ст. 5, 17 Міжнародного пакту про громадянські й політичні права 1966 року ("Mizhnarodnyi pakt", 1966) щодо захисту від свавільного чи незаконного втручання громадянина в його особисте й сімейне життя, свавільних чи незаконних посягань на недоторканність його житла або таємницю його кореспонденції чи незаконних посягань на його честь і репутацію та право на захист закону від такого втручання чи таких посягань; Конвенцію ООН про доступ до інформації, участь громадськості у процесі вироблення рішень та доступі до правосуддя у питаннях, коли йдеться про захист довкілля (ухвалена в Оргусі, Данія, від 25.06.1998 р.) ("Konventsiiia OON", 1998).

На регіональному рівні право на приватність захищено, перш за все, нормами статей 8–11, ратифікованої Україною Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року (далі – Конвенція), за якими здійснення прав особою не підлягає жодним обмеженням, крім тих, які передбачені законом і є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах національної безпеки й суспільного спокою, з метою попередження злочинів, захисту здоров'я і моральності або захисту прав і свобод інших осіб ("Konvensiia pro zakhyst prav", 1950). Відповідно до ч. 1 ст. 8 Конвенції, кожен має право на повагу до свого приватного та сімейного життя, до свого житла й кореспонденції, а положеннями Конвенції Ради Європи «Про захист осіб стосовно автоматизованої обробки даних особистого характеру» від 28 січня 1981 року (ETS № 108) з Додатковим протоколом від 2001 року

врегульовано питання захисту осіб у зв'язку зі збиранням та обробкою їхніх персональних даних ("Konventsia pro zakhyst osib", 1981). У ст. 8 Хартії основних прав ЄС 7 грудня 2000 року задекларовано право на захист персональних даних осіб, а її зміст покладено в основу норм ст. 23 Закону України «Про інформацію» щодо заборони на збирання відомостей про особу без її попередньої згоди, за винятком випадків, передбачених законом ("Zakon Ukrainy", 1992; "Khartiia osnovnykh prav", 2000) та деталізовано Законом України «Про захист персональних даних» від 1 червня 2010 року № 2297-VI (далі – Закон № 2297-VI) ("Zakon Ukrainy", 2010).

Право на зазначену приватність передбачено й у Конституції України. Зокрема, виокремлено такі конституційні аспекти приватності щодо працівників, які виконують функціональні обов'язки та/або перебувають у розпорядженні роботодавця:

1) тілесна (фізична) приватність, (ст. 28 передбачено захист від втручань стосовно фізичного стану людей, наприклад, тестування працівників на нетверезість, стану наркотичного або токсичного сп'яніння й обстеження порожнин тощо);

2) територіальна приватність (ст. 30 – захист недоторканності житла, наприклад, встановлення обмежень на втручання в домашнє середовище (наприклад, робоче місце як на території роботодавця, так і поза нею в умовах дистанційної роботи або громадське оточення працівника тощо);

3) комунікаційна приватність (ст. 31 – захист таємниці листування, телефонних розмов й іншої кореспонденції, тобто безпека й приватність поштових відправлень, телефонних розмов, електронних повідомлень, спілкування в соціальних мережах та інших видів комунікацій);

4) інформаційна приватність (ст. 32 містить загальні положення щодо захисту особистого життя та заборони втручатися в нього, крім випадків, передбачених Конституцією, і заборони збирання, зберігання, використання й поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту й прав людини).

Конституційні права працівників конкретизовано у відповідних нормах національного цивільного законодавства, бо, згідно зі ст. 9 ЦК України та враховуючи, що норми чинного трудового законодавства України (як спеціальні) не регламентують трудові відносини щодо контрольних повноважень роботодавця за виконанням найманими працівниками трудових обов'язків з використанням технічних засобів, слід керуватися саме загальними нормами.

Тому ми не можемо погодитися з фахівцями з цивільного права, які вважають «приватне життя» категорією, що не може існувати в межах

трудових правовідносин, бо основною метою встановлення систем контролю на місцях, де зосереджено майно роботодавця, є фіксація фактів розкрадання як у робочий, так і не робочий час; дій, які надалі можуть забезпечити власнику доказову базу у випадках спорів із контрагентами або особами, що вчинили корисливі правопорушення (Vaganova, 2016, p. 42). До того ж, виконуючи трудові функції, працівник не втрачає гарантовані конституційні права і свободи людини, а отже й право на свою приватність.

Таким чином, вищезазначені конституційні права працівників конкретизовано в положеннях ст. 270 (право на недоторканність особистого й сімейного життя, право на повагу до гідності та честі, право на таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції), ст. 301 (право на особисте життя та його таємницю), ст. 302 (право на інформацію) і ст. 307 ЦК України. Так, згідно зі ст. 301 ЦК України, працівник як фізична особа має право на особисте життя, визначає межі особистого життя та можливість ознайомлення з ним інших осіб, а обставини його особистого життя можуть бути розголошені іншими особами лише за умови, що вони містять ознаки правопорушення, що підтверджено рішенням суду, а також за його згодою. Відповідно до ст. 307 ЦК України, працівника як фізичну особу можна зняти на фото-, кіно-, теле- чи відеоплівку лише за його згодою; така згода припускається за умови якщо проведення зйомки відбувається відкрито на заходах публічного характеру; знімання, зокрема й таємне, без згоди цієї особи може бути організовано лише у випадках, встановлених законом. Зміст особистого немайнового права працівника становить його можливість вільно, на власний розсуд визначати свою поведінку у сфері свого приватного життя (ст. 271 ЦК України) ("Tsyvilnyi kodeks", 2003).

Цілком логічно, що під час реалізації керівних функцій (повноважень) своєї хазяйської (дисциплінарної) влади, роботодавець намагається якомога більше контролювати працівників, зокрема, й застосовуючи доступні йому технічні можливості, оскільки зазначені повноваження роботодавця є не лише доцільними, але й потрібними в умовах ринкових відносин (Lazor, 2011, p. 319-320). Але, свідомо чи ні, роботодавець втручається в особисте (приватне) життя працівників, що спричиняє обмеження їхніх конституційних прав і свобод. Отже, з метою визначення меж такого втручання та допустимих обмежень прав працівника, слід з'ясувати значення понять «особисте життя» та «приватне життя», бо тільки це і є тією межею, за якою вже не діє хазяйська (дисциплінарна) влада роботодавця.

Водночас, згідно з приписами ст. 9 Конституції України, ст. 19 Закону України «Про міжнародні

договори України» від 29 червня 2004 року № 1906-IV, ст. 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23 лютого 2006 року № 3477-IV норми міжнародного права є частиною національного законодавства й застосовуються в порядку, передбаченому для норм національного законодавства, а суди застосовують під час розгляду справ Конвенцію та практику Суду як джерело права. Але відсутнє визначення поняття «приватне життя» й у європейському законодавстві, зокрема у рішенні ЄСПЛ. Так, у рішенні ЄСПЛ по справі «Пек проти Сполученого Королівства» зазначалося, що Конвенція не розкриває змісту терміна «приватне життя», оскільки описує його як «термін з широким значенням, який не піддається визначенню» ("Rishennia YeSPL", 2003). За словами Д. Віткаускаса, юриста Секретаріату ЄСПЛ, Європейський Суд не дає чіткого визначення поняття «приватне життя», тому що цілком свідомо уникає спроб такого роду й надає перевагу, як правило, зосередженню на конкретному питанні, зауваживши, що «приватне життя» – це широкий термін, який не піддається вичерпному визначенню (Vitkauskas, 2003).

Таким чином, у рішенні ЄСПЛ у справі «Німіцц проти Німеччини» зазначено, що, на переконання Суду, було б занадто суворо обмежити приватне життя інтимним колом, де кожен може мати таке особисте життя, яке він вважає за потрібне, ніж цілком викреслити зовнішній світ із цього кола. Поняття «приватне життя» не можна тлумачити в обмежувальному значенні; повага до особистого життя має полягати у праві встановлення та розвитку відносин з іншими людьми; не завжди можна чітко окреслити розмежування ще й тому, що професійну або цільову діяльність, можна проводити зі свого місця проживання, і навпаки, можна займатися справами, які не належать до професійної сфери, в офісі або комерційних службових приміщеннях ("Rishennia YeSPL", 1992).

Аналізуючи дослідження судових прецедентів ЄСПЛ, слід констатувати, що концепція «приватного» життя належить до сфери безпосередньої особистої автономії, якій властиві й аспекти моральної недоторканності, та виходить за вузькі межі гарантій життя, вільного від небажаної публічності. З огляду на цю концепцію, ЄСПЛ вважає, що право на повагу до «приватного» життя полягає у фізичній та психологічній недоторканності людини, а використання технічних засобів контролю має примусовий характер і ґрунтується саме на психологічному впливові, який може бути легітимним, оскільки заснований на добровільному вольовому сприйнятті спостереження працівником.

Водночас слід зазначити, що поняття «приватне життя», вжите в розумінні ЄСПЛ, та, як наслідок цього, у нормативних актах Європей-

ського Союзу, до яких Україна має адаптувати своє законодавство ("Zakon Ukrainy", 2004), це по суті доктринальне (від франц. *doctrinal* – теоретичний, науковий) тлумачення приватного життя як правового явища, відповідні правові засади якого згодом з'являються в мотивувальних частинах рішень ЄСПЛ, створюючи систему судових прецедентів (загальне прецедентне право), яка є джерелом права для країн ЄС.

Тож поєднання наукових досягнень з практикою застосування права (зокрема прецедентного) є засобом удосконалення законодавства, сприяє досконалішому й професійнішому розкриттю змісту поняття «приватне життя». Відтак, для законодавства ЄС характерним є збіжність систем (певний симбіоз) загального й континентального права, що є дуже важливим з огляду на заявлену Україною адаптацію.

Фактично, початком сучасного етапу зазначеного процесу (з давніх часів деякі аспекти проблематики недоторканності приватного життя вже було окреслено в роботах Арістотеля, Гіппократа, у Біблії тощо) слід вважати реакцію науковців на опубліковане 1890 року в журналі «Harvard Law Review» (США) есе юристів Семюеля Воррена та Луї Брандейса «The Right to Privacy» («Право на приватне життя»). Ці автори стверджували, що напруженість життя, притаманна цивілізації, яка розвивається, призводить до потреби людини мати схованку від зовнішнього світу, тобто мати «право бути залишеним на самоті» («right to be let alone»). Останній, вже перебуваючи на посаді судді Верховного Суду США, розвивав цю концепцію в мотивувальних частинах (*Ratio decidendi* з лат. – підстава для вирішення) серії рішень цього суду, що стали обов'язковими під час розв'язання усіх наступних аналогічних справ (Svendsen, 2016, p. 260).

У роботі «Приватність та свобода» 1967 року Алан Вестін визначив приватність як прагнення людей вільно обирати, за яких обставин та до яких меж вони будуть виставляти напоказ себе, власні переконання та дії, сформулювавши чотири стани приватності: 1) самотність (фізична відособленість від інших); 2) інтимність (близькі, розслаблені та відверті стосунки між двома чи більше особами); 3) анонімність (бажання окремих осіб громадської недоторканності приватного життя); 4) захищеність («створення психологічного бар'єру проти небажаного вторгнення», що вимагає від інших поважати потреби індивіда або бажання обмежити передачу інформації щодо самого себе) (Westin, 1967). Концепція «право на усамітнення» («The Right to Privacy») відіграла значну роль у зміцненні розуміння права на недоторканність особистого життя як права людини на волю від уваги інших, якщо вони мають бажання, щоб зробили це, і права бути захищеним від контролю або спостереження в

приватних установах, таких, як власний будинок (Solove, 2008). Крім цього, «приватність» розглядають як стан, що забезпечує автономність суб'єкта особи, тобто, можливість особи контролювати межі між собою та іншими, причому інші повинні знати й поважати межі особистості, а, значить, поважати приватність (Kufer, 1987).

Як концептуальне, а згодом і прецедентне поняття «приватне життя», так і безпосередньо пов'язані з ним поняття «персональні дані» та «захист конфіденційності» не є аналітично чітко визначеними термінами. Мак Клоски зазначав, що шукаючи визначення, яке надасть необхідні й достатні умови для цих понять, ми ймовірно або залишимося з порожніми руками, або зрештою отримаємо визначення, яке упускатиме занадто багато або міститиме надто мало аспектів (Svendsen, 2016, p. 259). Американці Ф. Арієс і Дж. Дубі в багатотомній праці «Історія приватного життя» зазначали, що дискусію щодо меж приватного життя та захисту конфіденційності ускладнено тим, що ці межі історично мінливі. Відповідно до того, як змінюються звичаї, традиції, соціальні структури, технології й інші ресурси, відбуваються зміни в поглядах на приватне життя, а значення «приватного» змінюється залежно від його часу й місця. Отже, соціальні норми постійно зазнають змін. Зокрема, порушено межі між приватним і публічним, і те, що раніше вважали цілком приватним, тепер виносять у простір публічного. Варто зауважити, що нині багатьох людей факт відсутності спостереження за ними лякає більше, ніж перебування під цілковитим наглядом. Межі визначають ще й з огляду на наші очікування того, який простір повинен залишатися вільним від спостереження. Однак ці очікування можуть змінюватися відповідно до вже наявного обсягу нагляду (Svendsen, 2016, p. 260-261).

Аналогічної концепції дотримується ЄСПЛ. Так, щодо змісту терміна «персональні дані» на відміну від національного законодавства, ЄСПЛ не став спеціально детально розглядати, що саме належить до цього поняття, бо низка даних, щодо осіб може міститися у відкритому доступі й належати до суспільного, а не до приватного життя особи ("Rishennia YeSPL", 2003). Згідно зі ст. 2, 8 Закону № 2297-VI «персональні дані» – відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована, а особисті немайнові права на персональні дані, які має кожна фізична особа, є невід'ємними та непорушними.

До визначення цього поняття, яке безпосередньо пов'язане з «приватністю» ЄСПЛ ставиться обережніше. Так, у справі Кьопке (Кьорке) проти Німеччини ЄСПЛ дійшов висновку, що оскільки запис відео про поведінку заявниці (працівниці) на своєму робочому місці був зроблений без її попереднього повідомлення, а

отримане відео було оброблене й проаналізоване кількома особами, які працювали на роботодавця заявниці, крім того, це відео використовували у провадженні з трудового спору, то вказані заходи могли зачіпати право заявниці на приватне життя відповідно до п. 1 ст. 8 Конвенції. Водночас у цьому самому рішенні зазначено, що надалі конкуруючі інтереси сторін цілком можуть бути оцінені по-іншому, з огляду на те, якою мірою втручання в приватне життя стане можливим завдяки новим, більш складним технологіям ("Rishennia YeSPL", 2010). Тому навіть ЄСПЛ визнає високу вірогідність перемоги «Старшого Брата» (Oruell, 2004) щодо легальності в майбутньому тотального спостереження за працівниками під час виконання ними трудових функцій. Таким чином, слід дослухатися до думки Т. А. Плугатар, що «право на приватність є своєрідним балансом інтересів особистості та держави» (Pluhatar, 2014, р. 82).

Отже, згідно зі ст. 7 Директиви 95/46/ЄС Європейського Парламенту та Ради Європи «Про захист фізичних осіб при обробці персональних даних і про вільне переміщення таких даних» від 24 жовтня 1995 року, передбачено, що персональні дані можуть оброблятися лише за умови: а) суб'єкт даних недвозначно надав свою згоду; б) виконання контракту; в) дотримання правового зобов'язання, яким зв'язаний контролер; г) захисту життєво важливих інтересів суб'єкта даних; д) виконання завдання, здійснюваного в суспільних інтересах; е) з метою захисту законних інтересів ("Dyrektyva Yevropeiskoho Parlamentu", 1995). Тож, згідно з сучасною позицією ЄСПЛ, а відтак джерела права щодо регулювання трудових відносин в Україні, кожна людина має право на особисту зону, тобто на приватність, і в момент виконання трудових обов'язків (справа «Ганновер проти Німеччини» ("Rishennia YeSPL", 2004).

Попри заявлені Україною адаптаційні процеси, слід визнати значну відмінність правових реальностей і значні розбіжності з наявних юридичних технік (перш за все, правотворчої, зокрема правозастосовчої). Хоча закон зобов'язує беззаперечно виконання в Україні рішень і застосування практики ЄСПЛ ("Zakon Ukrainy", 2006), більш звичним залишається застосування правил і понять, що містяться саме у нормативних актах. Так, адвокати, здійснюючи представницькі повноваження щодо захисту прав найманих працівників, не раз чули від представників роботодавців як «переконливий аргумент» фразу: «А де це записано? У якому законі?».

Слово «приватність» у Конституції України не використано, також відсутнє пряме нормативне регулювання поняття «приватне життя» в національному законодавстві. Водночас у ньому окреслено поняття «особисте життя», яке застосовано переважно як синонім поняття

«приватне життя», або, поряд із сімейним життям, як частина приватного життя (ст. 15 Кримінального процесуального кодексу України), або як конфіденційна інформація про особу (ст. 182 Кримінального кодексу України), або з огляду на персональність даних про особу (ст. 188³⁹ Кодексу України про адміністративні правопорушення); або з огляду на особисту свободу та особисту недоторканність (ч. 4 ст. 7 та ст. 56 Сімейного кодексу України), але його пряме нормативне визначення відсутнє. Тож суть поняття «особисте життя» вжито як складову особистої свободи у сфері приватного (особистого) життя конкретної особи. Отже, виокремлено такі його ознаки: гарантоване особисте немайнове благо; гарантованість його охорони; частина приватної сфери життя особи, яка регулюється особисто та не може регулюватися правовими нормами; зміст і розпорядження ним не зачіпає публічну сферу.

Таким чином, вивчаючи проблему можливих меж втручання в приватне (особисте) життя працівників з боку роботодавців, слід почати з етимологічного (від грец. έτιμω «правда», «істина» і грец. λόγος – «слово, наука») дослідження категорій «приватне життя» й «особисте життя», причому визначальним для розуміння є поняття «особисте», «приватне» чи «приватність». Відповідно до Великого академічного тлумачного словника сучасної української мови, «особисте» – безпосередньо стосується якої-небудь особи, пов'язано з нею, а «особистий» – «той, який є власністю окремої особи, безпосередньо належить їй; персональний, власний; який безпосередньо стосується якої-небудь особи, пов'язаний з нею; який здійснюється безпосередньо, не через інших осіб» ("Anhlo-ukrainskyi slovnyk", р. 778, 861). А «приватний» – «той, який належить окремій особі (особам)» ("Anhlo-ukrainskyi slovnyk", р. 1110). Тож, на перший погляд, це схожі за змістом поняття.

Поняття «приватність» безпосередньо пов'язане зі словосполученням «недоторканність особистого життя» та, як зазначалося вище, вважається його еквівалентом під терміном «рiвасу» (українською – «прайвесі»), яке застосовують у законодавствах країн сімей загального права (перш за все, США), рішеннях ЄСПЛ, публічних виданнях Європи тощо (у розумінні саме таємниці та недоторканності приватного життя, інтимної сфери конкретної людини). Таким чином намагаються забезпечити баланс між потребою довідатися більше щодо намірів і планів певних осіб і їхнім правом на невтручання в особисті справи, право на недоторканність її особистого, приватного світу). Слід зважати на американське походження терміна «рiвасу», який запозичено з латинської мови як «рiвас», що не має аналога ані в українській, ані в російській мовах. Відповідно до англо-українського словника поняття «рiвасу

['pr(a)ɪvəsi]» – самота, самотність, відлюдність, таємниця, таємність.

Згідно з Великим юридичним словником, «прайвесі» (англ. privacy – таємниця, самота, приватне життя) – особлива правова категорія в англо-американській правовій системі, що означає таємницю та недоторканність приватного життя, інтимну сферу людини ("Bolshoy iuridicheskiy slovar", 2012). Юридична енциклопедія визначає «прайвесі» як «приватну справу, таємницю, усамітненість» – правова категорія в англо-саксонській правовій системі, пов'язана із захистом інтимного життя людини (Shemshuchenko et al., 2003). Термін може означати в одних випадках приватне життя, в інших – право на приватне життя або – право на захист недоторканності приватного життя тощо (Sukharev, & Krutskikh, 2003). Здебільшого використовують сучасне тлумачення «privacy» (приватність) – «право бути наданим самому собі», тобто кожен має право на власний «куточок» у просторі і бути захищеним від сторонніх довірливих зазіхань (Smirnov, 2002, p. 9).

Узгодженого уявлення та юридичного визначення поняття «privacy», як, власне, і поняття «приватне життя», зокрема у рішенні ЄСПЛ, немає. Так, у Звіті Комітету Великої Британії щодо конфіденційності та суміжних питань (1990), зазначено, що проаналізувавши трактування «privacy» у періоди різних епох, культур і політичних систем «ніде не знайдено абсолютно прийнятного правового визначення цього поняття» (Calcutt, 1990).

За результатами здійсненого дослідження можна дійти висновку, що конструкції «приватне життя» й «особисте життя» часто використовують як синоніми, оскільки йдеться про однакову соціальну цінність – особисте немайнове благо. Однак у конкретних нормативно-правових актах вони можуть мати певні відмінності. Водночас К. Р. Резворович, досліджуючи питання співвідношення цих понять, виокремлює три доктринальні підходи: 1) ці категорії слід вважати однаковими; 2) поняття «приватне життя» дещо ширше, ніж поняття «особисте життя»; 3) широка інтерпретація поняття «приватне життя», у якому поняття «особисте» та «сімейне» життя охоплено поняттям «приватне життя». Підтримуємо позицію, що перший термін є значно ширшим (Andrievska, 2012), перш за все, з огляду на право особи зберігати особисту автономію в процесі встановлення й розвитку стосунків з іншими людьми, наприклад, під час виконання трудових функцій, зважаючи на особисте (інтимне) коло. Отже, замість дефініції «особисте життя» доцільно вживати саме «приватне життя» (Rezvorovich, 2020, p. 98-99).

Хоча ЄСПЛ описує «приватне життя» як «термін з широким значенням, який не піддається визначенню» ("Rishennia YeSPL", 2003), важко не

погодитися з позицією, що з огляду на дедалі активніше застосування в умовах сьогодення таких понять, як «приватність» (privacy), «конфіденційність» і «безпека персональних даних», вони потребують юридичного визначення, яке відображало б чіткі істотні ознаки їхнього предметного змісту та практичне запровадження й застосування уніфікаційних критеріїв, які й визначали б предмет конфіденційності, зокрема у сфері захисту персональних даних (Bryzhko, & Pylypchuk, 2020, p. 45). Тож законодавство України слід удосконалювати саме шляхом застосування уніфікованої термінології. Зокрема, В. О. Серьогін наголошує на необхідності використання в нормативних документах терміна «приватне життя» (Serohin, 2010, p. 245).

Зважаючи на вище викладене, вбачається доцільним замінити у нормативно-правових актах України поняття «право на особисте життя» на «право на приватне та сімейне життя» з метою узгодження відповідних положень нормативно-правових актів різної юридичної сили, що регулюють відносини у сфері особистого життя та наближення українського законодавства до європейських стандартів, зокрема рішення ЄСПЛ.

Приватне життя найманого працівника – це особлива частина особистої сфери його людської життєдіяльності (приватна зона), яку він визначає та регулює особисто, до якої належить час виконання трудових функцій, і яка полягає в подіях, явищах, поведінці, встановленні й розвитку відносин з іншими людьми, що не мають публічного значення, зокрема сферу його праці, є вільною від неправомірного фізичного, психологічного та морального втручання інших осіб.

Крім цього, зважаючи на повільність у прийнятті Верховною Радою проекту Трудового кодексу України № 1658 від 27 грудня 2014 року, вважаємо, що проаналізована практика ЄСПЛ дозволяє вже зараз регулювати правовідносини між роботодавцями та працівниками щодо забезпечення права на приватне життя останнього. Так, з метою недопущення дискримінації та порушення права на недоторканність приватного життя працівника (суб'єкта персональних даних), у перспективному законопроекті Трудового кодексу України № 1658 від 27 грудня 2014 року, підготовленого до другого читання, передбачено ст. 29 «Контроль за виконанням працівниками трудових обов'язків» ("Proekt Trudovoho kodeksu", 2014, st. 29). Якщо ч. 2 цієї статті не викликає заперечень, то навіть після врахування пропозицій до змісту цієї статті щодо дотримання прав працівника, запропонована редакція ч. 1 цієї норми все ще не є бездоганною. Наприклад, законодавці не врахували принципи й слушні зауваження, що містилися в аналітичній записці Національного інституту стратегічних досліджень ані щодо заборони на збір і зберігання роботодавцем інформації про особисте життя працівника

(необхідності визначення переліку інформації, яка вважається конфіденційною; встановлення заборони або, принаймні, жорстка регламентація можливості та процедури її оприлюднення, крім випадків, визначених законодавством), ані щодо обмеження та регламентації на встановлення таких технічних засобів ("Analitychna zapyska"). Отже, прийняття ст. 29 цього законопроекту з урахуванням зазначених зауважень буде спрямоване на захист трудових прав працівників і посилить гарантії їхніх прав на приватне життя під час виконання ними трудових функцій.

Нарешті слід зауважити, що питання співвідношення категорій щодо приватності потребують наукового дослідження і надалі для розробки найоптимальнішого визначення дефініції «приватне життя» з метою подальшого його розмежування від інших схожих категорії та понять, які застосовує спільнота.

Наукова новизна

Наукова новизна публікації полягає в тому, що питання правомірності контролю роботодавця за працівником з використанням технічних засобів комплексно досліджено з огляду на їхні види, вимоги законодавства, зокрема й практику ЄСПЛ. Зазначене вимагає ретельного дослідження нормативного регулювання технічного контролю роботодавців за працівниками із застосуванням засобів і способів зняття інформації. Дослідженням обґрунтовано потребу в нормативному закріпленні в законодавстві України поняття «приватне життя» з огляду на можливі межі обмеження прав і свобод працівників, як-от втручання хазяйської (дисциплінарної) влади роботодавця до сфери їхньої приватної автономії, тобто, забезпечення приватності й у момент виконання трудових обов'язків.

Висновки

Україна як правова держава має забезпечити дотримання міжнародних зобов'язань, зокрема у сфері трудових прав людини, як-от захист найманих працівників від свавілля роботодавців під час втручання у приватне життя працівника з використанням технічних засобів і способів. Досліджена практика ЄСПЛ дозволяє наразі регулювати в Україні відносини між роботодавцями та працівниками щодо забезпечення права останніх на приватне життя в момент виконання ними трудових обов'язків. Водночас без якісного врегулювання зазначених правовідносин на державному рівні є ризики виникнення значної кількості спорів (конфліктів) щодо порушення прав працівників, зокрема щодо захисту їхніх персональних даних, що й потребує розв'язання на законодавчому та локальному рівнях. Отже, доцільним є нормативне визначення понять «приватне життя» й «особиста зона працівника в момент виконання ним трудових обов'язків».

Доповнити ст. 2 КЗпП України «Основні трудові права працівників» ч. 3, у якій було б передбачено додаткові гарантії захисту права працівників на повагу до їхнього приватного життя й таємницю особистого листування, спілкування в електронних інформаційних мережах, телефонних розмов, електронної й іншої кореспонденції. А ч. 1 ст. 29 проекту Трудового кодексу України доповнити абз. 2 в такій редакції: «Під час здійснення контролю не допускаються збір, зберігання та оприлюднення інформації про особисте (приватне) життя працівників без їхньої письмової згоди. Перелік такої конфіденційної інформації встановлюється законодавством».

REFERENCES

- Analitychna zapyska "Shchodo okremykh novatsii Trudovoho kodeksu Ukrainy" [An analytical message is "In relation to the separate innovations of the Labour code of Ukraine"]. *Sait " Natsionalnyi institut stratehichnykh doslidzhen", Site "National institute of strategic researches"*. Retrieved from <http://old2.niss.gov.ua/articles/2194/> [in Ukrainian].
- Andrievska, O.O. (2012). Okhrona ta zakhyst prav na pryvatne zhyttia osoby [A guard and defence of rights is on private life of person]. *Chasopys Akademii advokatury Ukrainy, Magazine of Academy of advocacy of Ukraine*, 14, 1-6 [in Ukrainian].
- Anhlo-ukrainskyi slovnyk [Anglo-ukrayns'kii slovnyk]. (n.d.). *slovnyk.me*. Retrieved from <https://slovnyk.me/dict/engukr/privacy> [in Ukrainian].
- Bolshoy iuridicheskii slovar [Large legal dictionary]. (2012). (n.d.). *gufo.me*. Retrieved from <https://gufo.me/dict/law/> [in Russian].
- Bryzhko, V.M., & Pylypchuk, V.H. (2020). Pryvatnist, konfidentsiinst ta bezpeka personalnykh danykh [Detail, konfideciynist' and safety of the personal information]. *Informatsiia i parvo, Information and right*, 1(32), 34-46 [in Ukrainian].
- Butkova, O.Ya. (2020). Mizhnarodni standarty hromadskoi ekspertyzy [International Standards of Public Examination]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrisnih sprav, Scientific Bulletin of the National Academy of Internal Affairs*, 3(116), 128-134. doi: <https://doi.org/10.33270/01201163.128> [in Ukrainian].
- Calcutt, D. (Responsibility). (1990). *Report of the Committee on Privacy and Related Matters*. London: H.M.S.O.
- Dyrektyva Yevropeiskoho Parlamentu ta Rady Yevropy "Pro zakhyst fizychnykh osib pry obrobtsi personalnykh danykh i pro vilne peremishchennia takykh danek": vid 24 zhovt. 1995 r. No. 95/46/EU [Directive of European Parliament and Advice of Europe "About defence of physical persons at processing of the personal data and about free migration of such data" from October 24, 1995, No. 95/46/EU]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_242#Text [in Ukrainian].

- Fedorenko, V.L., & Nesterovych, V.F. (2019). Utverdzhennia ta konstytutsiine zakriplennia prava na informatsiiu: vid naidavnishykh chasiv do suchasnosti [Assertion and constitutional consolidation of the right to information: from ancient times to the present]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu, Scientific Bulletin of the International Humanities University*, 41, 47-51. doi: <https://doi.org/10.32841/2707-0018.2019.17> [in Ukrainian].
- Kaminskaia, N.V. (2014). Vliianie globalizatsionnykh tendentsiy na stanovlenie regionalnykh pravovykh sistem [Influence of globalization tendencies on formation of regional legal systems]. *Mezndunarodnoe pravo, International law*, 2, 20-33. doi:10.7256/2306-899.2014.2.10941 [in Russian].
- Khartiia osnovnykh prav Yevropeiskoho Soluzu: mizhnar. dok. vid 7 hrud. 2000 r. [Charter of basic rights of Evropeyskogo of Union from Desember 7, 2000]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_524#Text [in Ukrainian].
- Konvensiia pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod: mizhnar. dok. vid 4 lystop. 1950 r. [Convention is about defence of human rights and fundamental freedoms from November 4, 1950]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 [in Ukrainian].
- Konventsia pro zakhyst osib u zviazku z avtomatyzovanoi obrobkoiu personalnykh dannykh: mizhnar. dok. vid 28 sich. 1981 r. [Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data from January 28, 1981]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_326#Text [in Ukrainian].
- Konventsia OON pro dostup do informatsii, uchast hromadskosti u protsesi vyroblennia rishen ta dostupi do pravosudiva u pytanniakh, koly idetsia pro zakhyst dovkillia: mizhnar. dok. vid 25 cherv. 1998 r. [United Nations Convention on Access to Information, Public Participation in Decision-Making and Access to Justice in Environmental Matters from June 25, 1998]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015#Text [in Ukrainian].
- Kufer, J. (1987). Privacy, Autonomy, and Self-Concept. *American Philosophical Quarterly*, 24(1), 81-89 [in Ukrainian].
- Lazor, I.V. (2011). Dystsiplina vlada robotodavtsia: poniattia ta znachennia v umovakh runkovykh vidnosyn [Disciplinary power of employer: a concept and value is in the conditions of market relations]. *Derzhava i parvo, State and right*, 52, 315-321. Retrieved from <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/34040/52-Lazor.pdf?sequence=1> [in Ukrainian].
- Mizhnarodnyi pakt pro hromadianski i politychni prava: mizhnar. dok. vid 16 hrud. 1966 r. [An international pact is about civil and political laws from Desember 16, 1966]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text [in Ukrainian].
- Nesterovych, V.F. (2016). Pryntsypy vidkrytosti ta prozorosti u diialnosti orhaniv derzhavnoi vlady yak vazhlyva peredumova dlia utverdzhennia demokratii uchasti [Principles of openness and transparency in the activities of public authorities as an important prerequisite for the establishment of participatory democracy]. *Filosofski ta metodolohichni problemy prava, Philosophical and methodological problems of law*, 4, 67-78 [in Ukrainian].
- Nesterovych, V.F. (2020). Zaborona dyskryminatsii yak vazhlyvyi mizhnarodnyi ta konstytutsiinyi pryntsyp v haluzi prav liudyny [Prohibition of discrimination as an important international and constitutional principle in the field of human rights]. *Ekspert: paradyhmy yurydychnykh nauk i derzhavnoho upravlinnia, Expert: paradigms of legal sciences and public administration*, 5, 86-122. doi: [https://doi.org/10.32689/2617-9660-2020-5\(11\)-86-122](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2020-5(11)-86-122) [in Ukrainian].
- Oruell, Dzh. (2004). 1984 [1984]. (V.P. Holysheva, Trans). SPb.: Alphabet [in Ukrainian].
- Pluhatar, T.A. (2014). Mizhnarodni ta natsionalno-pravovi zasady rehuliuвання liudyny na nedotorkanist pryvatnoho zhyttia [International and nationally legal principles of adjusting of human right on inviolability of private life]. *Nauka i pravoohorona, Science and law-enforcement*, 1(23), 76-83 [in Ukrainian].
- Proekt Trudovoho kodeksu Ukrainy: vid 27 hrud. 2014 r. No. 1658 [Project of the Labour code of Ukraine from Desember 27, 2014, No. 1658]. (n.d.). *w1.c1.rada.gov.ua*. Retrieved from https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53221 [in Ukrainian].
- Rezvorovych, K.R. (2020). Pravo na osobyste zhyttia vs parvo na pryvate zhyttia: dyskusiini spivvidnoshennia katehorii [Right on the personal life vs right on private life: diskusiynist' correlation of categories]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho univwersytetu vnutrishnikh sprav, Scientific announcer of the Dnepropetrovsk state university of internal affairs*, 1, 96-102. Retrieved from <http://er.dduvs.in.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/4643/7.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [in Ukrainian].
- Rishennia YeSPL u spravi Kopke proty Nimechchyny vid 5 zhovt. 2010 r. No. 420/07 [Decision of ECHR in business Köpke v. Germany from October 5, 2010, No. 420/07]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-101536> [in Ukrainian].
- Rishennia YeSPL u spravi Nimitz proty Nimechchyny vid 16 hrud. 1992 r. No. 13710/88 [Decision of ECHR in business Niemietz v. Germany from Desember 16, 1992, No. 13710/88]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/SO2132.html [in Ukrainian].
- Rishennia YeSPL u spravi Pek proty Spoluchenoho Korolivstva vid 28 sich. 2003 r. No. 44647/98 [Decision of ECHR in business Peck v. the United Kingdom from January 28, 2003, No. 44647/98]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_165#Text [in Ukrainian].
- Savchyn, M.V. (2018). Suchasni tendensii konstytutsionalizmu u konteksti hlobalizatsii ta pravovoho pliuralizmu [Modern tendencies of constitutionalism are in the context of globalization and legal pluralism]. Uzhgorod: PIK-U [in Ukrainian].
- Serohin, V.O. (2010). Pravo na nedotorkanist pryvatnoho zhyttia u konstytutsiino-pravovii teorii ta praktytsi [Right on inviolability of private life in to constitutionally legal to the theory and practice]. Kharkiv: FINN [in Ukrainian].
- Shemshuchenko, Yu.S. (et al.). (Ed.). (2003). *Yurydychna entsyklopediia [Legal encyclopedia]*. (Vols. 1-6). Kyiv: Ukr. entsyklopediia [in Ukrainian].
- Smirnov, P. (2002). *Privatnost [Privacy]*. Moscow: Prava cheloveka [in Russian].

- Solove, D.J. (2008). *Understanding Privacy*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press [in Ukrainian].
- Sukharev, A.Ya., & Krutskikh, V.E. (Ed). (2003). *Bolshoy iuridicheskiy slovar [Big Law Dictionary]*. Moscow: InfraM [in Russian].
- Svendsen, L.Fr.H. (2016). *Filosofia svobody [Filosofiya freedoms]*. (Trans). Lviv: Antonenko. Retrieved from https://shron1.chtyvo.org.ua/Svendsen_Lars/Filosofia_svobody.pdf?PHPSESSID=58ms23o4snfib38vi1bgqqpuf1 [in Ukrainian].
- Tsyvilnyi kodeks Ukrainy: vid 16 sich. 2003 r. No. 435-IV [Civil code of Ukraine from January 16, 2003, No. 435-IV]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 40-44, 356 [in Ukrainian].
- Vaganova, I.M. (2016). Do pytannia vykorystannia tekhnichnykh zasobiv sposterezhennia u trudovomu pravi Ukrainy [To the question about the use of hardwares of supervision in the labour right of Ukraine]. *Tendentsii rozvytku nauky trudovoho prava ta prava sotsialnoho zabezpechennia, Progress of science of labour right and right for public welfare trends: Proceedings of the 2nd International Scientific and Practical Conference* (pp. 39-43). M.I. Inshyna (Ed.). Kyiv: Print-service [in Ukrainian].
- Vitkauskas, D. (2003). Pravo na povahu do pryvatnoho zhyttia vidpovidno do statti 8 Yevropeiskoi Konventsii zakhystu prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod [The right to respect for private life in accordance with Article 8 of the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms]. *Novi aspekty prava na pryvatnist ta udoskonalennia ukrainskoho zakonodavstva, New aspects of right on a detail and improvement of the Ukrainian legislation: Proceedings of the International Conferenec*. Kyiv. Retrieved from <http://khpg.org/1094815937> [in Ukrainian].
- Westin, A. (1967). *Privacy and Freedom*. New York: Atheneum. Retrieved from <https://scholarlycommons.law.wlu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3659&context=wluir&ref=hackernoon.com>.
- Zahalna Deklaratsiia prav liudyny: mizhnar. dok. vid 10 hrud. 1948 r. [General declaration of human rights from Desember 10, 1948]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text [in Ukrainian].
- Zakon Ukrainy "Pro informatsiiu": vid 2 zhovt. 1992 r. No. 2657-XII [Law of Ukraine "On information" from October 2, 1992, No. 2657-XII]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 48, 650 [in Ukrainian].
- Zakon Ukrainy "Pro mizhnarodni dohovory" vid 29 cherv. 2004 r. No. 1906-IV [Law of Ukraine "On the international treaties of Ukraine" from June 29, 2004, No. 1906-IV]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 50, 540] [in Ukrainian].
- Zakon Ukrainy "Pro zakhyst personalnykh danykh": vid 1 cherv. 2010 r. No. 2297-VI [Law of Ukraine "About the protection of the personal data" from June 1, 2010, No. 2297-VI]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 34, 481 [in Ukrainian].
- Zakonu Ukrainy "Pro vykonannia rishen ta zastosuvannia praktyky Yevropeiskoho sudu z prav liudyny": vid 23 liut. 2006 r. No. 3477-IV [Law of Ukraine "On the implementation of decisions and application of the case law of the European Court of Human Rights" from February 23, 2006, No. 3477-IV]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text> [in Ukrainian].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Щодо окремих новацій Трудового кодексу України: аналіт. записка. Національний інститут стратегічних досліджень : [сайт]. URL: <http://old2.niss.gov.ua/articles/2194/>.
- Андрієвська О. О. Охорона та захист прав на приватне життя особи. *Часопис Академії адвокатури України*. 2012. № 14. С. 1–6.
- Англо-український словник. URL: <https://slovyk.me/dict/engukr/privacy>.
- Большой юридический словарь. 2012. URL: <https://gufo.me/dict/law/>.
- Брижко В. М., Пилипчук В. Г. Приватність, конфідційність та безпека персональних даних. *Інформація і право*. 2020. № 1 (32). С. 34–46.
- Буткова О. Я. Міжнародні стандарти громадської експертизи. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 3 (116). С. 128–134. doi: <https://doi.org/10.33270/01201163.128>.
- Report of the Committee on Privacy and Related Matters / Responsibility: D. Calcutt. Cmnd. 1102. London : H.M.S.O., 1990.
- Про захист фізичних осіб при обробці персональних даних і про вільне переміщення таких даних : Директива Європейського Парламенту та Ради Європи від 24 жовт. 1995 р. № 95/46/ЄС. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_242#Text.
- Федоренко В. Л., Нестерович В. Ф. Утвердження та конституційне закріплення права на інформацію: від найдавніших часів до сучасності. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2019. № 41. С. 47–51. doi: <https://doi.org/10.32841/2707-0018.2019.17>.
- Каминская Н. В. Влияние глобализационных тенденций на становление региональных правовых систем. *Международное право*. 2014. № 2. С. 20–33. doi:10.7256/2306-899.2014.2.10941.
- Хартія основних прав Європейського Союзу : міжнар. док. від 7 груд. 2000 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_524#Text.
- Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : міжнар. док. від 4 листоп. 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
- Конвенція про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних : міжнар. док. від 28 січ. 1981 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_326#Text.

- Конвенції ООН про доступ до інформації, участь громадськості у процесі вироблення рішень та доступі до правосуддя у питаннях, коли йдеться про захист довкілля: міжнар. док. від 25 черв. 1998 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015#Text.
- Kufer J. Privacy, Autonomy, and Self-Concept. *American Philosophical Quarterly*. 1987. No. 24 (1). P. 81–89.
- Лазор І. В. Дисциплінарна влада роботодавця: поняття та значення в умовах ринкових відносин. *Держава і право*. 2011. Вип. 52. С. 315–321. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/34040/52-Lazor.pdf?sequence=1>.
- Міжнародний пакт про громадянські і політичні права: міжнар. док. від 16 груд. 1966 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text.
- Нестерович В. Ф. Принципи відкритості та прозорості у діяльності органів державної влади як важлива передумова для утвердження демократії участі. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2016. № 4. С. 67–78. URL: <https://philosophy.naiu.kiev.ua/index.php/philosophy/article/view/364/367>.
- Нестерович В. Ф. Заборона дискримінації як важливий міжнародний та конституційний принцип в галузі прав людини. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління*. 2020. № 5. С. 86–122. doi: [https://doi.org/10.32689/2617-9660-2020-5\(11\)-86-122](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2020-5(11)-86-122).
- Оруэлл Дж. 1984 / пер. с англ. В. П. Голышева. СПб.: Азбука, 2004. 320 с.
- Плугатар Т. А. Міжнародні та національно-правові засади регулювання права людини на недоторканість приватного життя. *Наука і правоохорона*. 2014. № 1 (23). С. 76–83.
- Проект Трудового кодексу України: від 27 груд. 2014 р. № 1658. https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53221.
- Резворович К. Р. Право на особисте життя vs право на приватне життя: дискусійність співвідношення категорій. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2020. № 1. С. 96–102. URL: <http://er.dduvs.in.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/4643/7.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
- Рішення ЄСПЛ у справі Кьопке проти Німеччини від 5 жовт. 2010 р. № 420/07. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-101536>.
- Рішення ЄСПЛ у справі Німіц проти Німеччини від 16 груд. 1992 р. № 251-B. Заява № 13710/88. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/SO2132.html.
- Рішення ЄСПЛ у справі Пек проти Сполученого Королівства від 28 січ. 2003 р. № 44647/9. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_165#Text.
- Савчин М. В. Сучасні тенденції конституціоналізму у контексті глобалізації та правового плюралізму: монографія. Ужгород: РІК-У, 2018. 440 с.
- Серьогін В. О. Право на недоторканість приватного життя у конституційно-правовій теорії та практиці: монографія. Харків: ФІНН, 2010. 608 с.
- Юридична енциклопедія: в 6 т. / [редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін.]. Київ: Укр. енциклопедія, 2003. Т. 5: П–С. С. 53.
- Смирнов С. Приватность. М.: Права человека, 2002. 95 с.
- Solove D. J. Understanding Privacy. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 2008. P. 15–17.
- Большой юридический словарь / под ред. А. Я. Сухарева, В. Е. Крутских. М.: ИнфраМ, 2003.
- Свендсен Л. Фр. Г. Філософія свободи / пер. з норвезьк. Львів: Ніка Центр, 2016. 336 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Svendsen_Lars/Filosofia_svobody.pdf?PHPSESSID=58ms23o4snfib38vi1bgqqpuf1.
- Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січ. 2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–44. Ст. 356.
- Ваганова І. М. До питання про використання технічних засобів спостереження у трудовому праві України. *Тенденції розвитку науки трудового права та права соціального забезпечення: тези доп. та наук. повідом. II Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 21–22 квіт. 2016 р.) / за ред. М. І. Іншина, В. І. Щербини*. Київ: Print-service, 2016. С. 39–43.
- Віткаускас Д. Право на повагу до приватного життя відповідно до статті 8 Європейської Конвенції захисту прав людини та основних свобод. *Нові аспекти права на приватність та удосконалення українського законодавства: виступ на Міжнар. просвіт. семінарі (Київ, 6–7 жовт. 2003 р.)*. Київ, 2003. URL: <http://khpg.org/1094815937>.
- Westin A. Privacy and Freedom. New York: Atheneum, 1967. URL: <https://scholar.lycommons.law.wlu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3659&context=wlulr&ref=hackernoon.com>.
- Загальна декларація прав людини: міжнар. док. від 10 груд. 1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text.
- Про інформацію: Закон України від 2 жовт. 1992 р. № 2657-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 48. Ст. 650.
- Про міжнародні договори України: Закон України від 29 черв. 2004 р. № 1906-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 50. Ст. 540.
- Про захист персональних даних: Закон України від 1 черв. 2010 р. № 2297-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 34. Ст. 481.
- Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закону України від 23 лют. 2006 р. № 3477-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text>.

Стаття надійшла до редколегії 30.11.2020

Kravchenko I. – Ph.D in Law, Associate Professor of the Department of State Legals Ciencias of General University Departments of the Lugansk State University of Internal Affairs the name of E. O. Didorenko, Sievierodonetsk, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3082-4970>

Problems of Normative Determination of Concept «Private Life», Taking into Account Admission of Limits of Limitation of Rights for Workers during Realization of Control Measures an Employer after them with Application of Hardwares and Methods

*On the basis of analysis of norms of national and European legislation, practice of ESPL and national judicial practice, legal description of concepts «private life» and «personal life» is given, taking into account the possible limits of limitation of rights and freedoms of workers at realization of control an employer with application of hardwares and methods after implementation by them labour functions. The question of possibility of the normative fixing of concept «private life» and determination of possible limits of limitation of rights and freedoms of workers is studied. The **purpose** of the article is establishment of possibility of application in Ukraine to the labour legal relationships of practice of ESPL in relation to the normative fixing of pravapracivnikiv on private life. The **scientific novelty** of publication consists in that question of legitimacy of interference with private life of workers during realization of control of employer after a worker with the use of hardwares complex investigational taking into account their kinds, requirements of zakonodavsta, including a practical worker ESPL, and national judicial practice. The article of research is a ground of possibility of the normative fixing in the legislation of Ukraine of concept «private life» and possible limits of limitation of rights for workers from interference of proprietary (disciplinary) power of employer with a sphere them private autonomy. **Conclusions.** Effective securing of right for workers for private life, to the detail of the personal area during implementation by them labour functions it is not possible without his normative adjusting with the use of practice of ECHR.*

Keywords: hired worker; employer; private life; personal life; workplace of worker; personal information; protection of the personal data; inhibition and defence of rights and freedoms of man and citizen; legitimate limitation of rights and freedoms of citizens.